

Årsmelding 2006

Statens naturoppsyn

Innhold

Forord	3
Generelt om SNO i 2006	4
Organisasjon.....	4
Bemanning	4
Feltaktivitet.....	6
Samarbeid og tjenestekjøp	7
Båtmateriell	9
Økonomi.....	9
HMS-arbeid	10
Kjerneoppgaver.....	11
Kontroll og forebygging av miljøkriminalitet	11
Villreinoppsyn	11
Nasjonalparker og andre verneområder	12
Skjøtsel	13
Tilrettelegging	14
Kystoppsyn	15
Generelt om oppgaver og innsats på kysten.....	15
Lakseoppsyn	16
Ferdseisforbudet i sjøfuglreservatene	16
Sjøfugljakt	16
Rovviltoppsyn.....	17
Kontroll av felte rovdyr.....	17
Skadedokumentasjon.....	18
Bestandsobservasjon	19
Fellingsoppdrag.....	20
Fjellrev	21

For side: Den gamle eika ved Austrått i Ørland kommune, Sør-Trøndelag ble punktfredet i 1933, noe redningsskiltet gir tydelig preg av. I dag inngår den gamle eika i Austråttlunden landskapsvernområde. Foto: Jostein Sandvik.

Denne side: Vanlig messinglav. Foto: Jostein Sandvik.

Forord

I oktober 2006 var det 10 år siden statsråd Torbjørn Berntsen etablerte Statens naturoppsyn.

I åpningstalen la han vekt på at miljøvernmyndighetene trengte en slik organisasjon for å ivareta et oppfølgingsansvar særlig knyttet til veksten i arealvern og utfordringene i artsforvaltningen, og han nevnte de store rovdyra og villaksen som eksempler på aktuelle arter. Et annet synspunkt han la vekt på, var at med så mange forskjellige oppsynsaktører var det et stort behov for statlig samordning. Han pekte videre på at man i arbeidet med opprettelsen av SNO hadde fokusert på lovforankring, ledelse, kompetanse og klargjøring av samarbeidsflatene med andre oppsynsordninger.

Etter 10 år viser et raskt tilbakeblikk at de første lokale stillingene i SNO kom i 1998 og ble plassert i nasjonalparker. I takt med fremdriften av nasjonalparkplanen har det etter hvert blitt opprettet en god del nye lokale stillinger for dette formålet. I 2000 fikk SNO oppgavene organisasjonen nå har innen rovviltforvaltningen - oppsyn, skadedokumentasjon, bestandsregistrering og i visse tilfeller skadefelling. Vi overtok også drifts- og fagansvaret for ca. 250 rovviltkontakter rundt omkring i landet. I 2002 kom oppdraget med omorganisering av lakseoppsynet og større innsats i forhold til verneverdiene på kysten, bl.a. som følge av de behov som ble påpekt i stortingsmeldingen om vern og bruk av kystsona. I 2006 førte så vedtagelsen av Finnmarksloven til at SNO overtok naturoppsynet i Finnmark, og samme år ble det opprettet 4 stillinger som naturveileder ved to nasjonale villreinsentre. Naturveiledning og naturinformasjon er oppgaver naturoppsynsloven pålegger SNO, men dette er første gang det er opprettet egne stillinger for dette formålet.

Det var en forutsetning ved opprettelsen av SNO at organisasjonen skulle evalueres etter noen år, og i evalueringsrapporten som kom i 2005 (NIBR-rapport 2005:5) heter det bl.a. at virksomheten er utviklet i tråd med de rammer som settes i lovforarbeider og gjennom den løpende styringsdialogen mellom Miljøverndepartementet og SNO. Rapporten har vært og vil fortsatt bli et nyttig styringsverktøy i den videre utvikling av organisasjonen. Etter anbefalingene i rapporten har Miljøverndepartementet bedt SNO lage en strategi for den videre utviklingen av naturoppsynet. Strategidokumentet, *SNO inn i fremtiden*, finnes på våre hjemmesider www.naturoppsyn.no.

Den største begivenheten for SNO i 2006 har uten tvil vært overtagelsen av oppsynet i Finnmark. De 14 stillingene vi overtok fra Statskog Fjelltjenesten har tilført oss nye erfaringer og et overskudd av motivasjon, felterfaring og ikke minst humør. Det vil trenge nå som vi har fått ansvaret for 2 nye nasjonalparker samt en betydelig parkutvidelse i vårt største naturfylke.

Ellers ble det i 2006 opprettet 4 nye stillinger med ansvar for nasjonalparkene i Nord-Trøndelag, Folgefonna nasjonalpark, verneområdene på Agderkysten og verneområdene på kysten i Troms.

Trondheim, 15. februar 2007

Kai Erik Tørdal
Direktør

Generelt om SNO i 2006

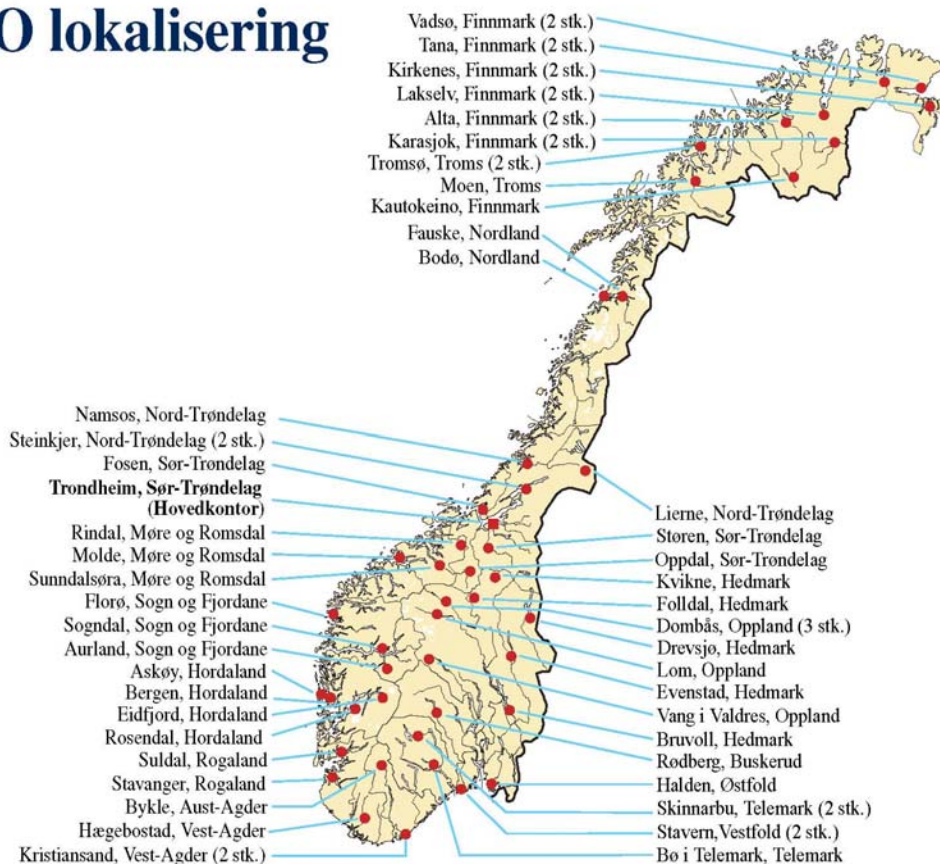
Organisasjon

Bemanning

SNO er organisert som en egen tilsynsenhet i Direktoratet for naturforvaltning, med sentral administrasjon i Trondheim. Etter en omorganisering i 2005 er SNO lokalt organisert i tre seksjoner, Nasjonalpark-, Kyst- og Rovviltseksjonen, med til sammen 58 lokale stillinger, fordelt på 45 lokalkontorer, i tillegg til seksjonssjefene som er knyttet til den sentrale administrasjonen i Trondheim. SNO sentralt var i 2006 bemannet med i alt 8 faste stillinger, 7 deltidstilsatte samt en hospitant fra Miljøverndepartementet. Daglig ledelse, administrasjon og drift samt stabs- og støttefunksjoner løses fra hovedkontoret i Trondheim. I tillegg har SNO sentralt hentet inn særskilt kompetanse fra SNO lokalt i forbindelse med flere utrednings- og utviklingsprosjekt. I alt 18 av stillingene ble besatt i løpet av året, hvorav 14 kom fra Fjelltjenesten i Finnmark.

I tillegg til de faste stillingene har SNO arbeidsavtale og tjenestekjøpsavtale med en lang rekke etater og enkeltpersoner. Det gjelder spesielt innen rovviltarbeidet der 205 personer var engasjert som rovviltkontakter i 2006. Noen av disse har avtaler utover skadedokumentasjonsarbeidet, og deltar i bl.a. bestandsregistrering og fellingsoppdrag sammen med 10 andre engasjerte enkeltpersoner og 18 fjellstyrer. Innen lakseoppsyn og tiltak i verneområder har det i tillegg vært engasjert 33 personer. I nasjonalparkene og de store verneområdene i fjellet skjer en stor del av naturoppsynet gjennom tjenestekjøpsavtaler med Fjelltjenesten i Nordland og Troms, 29 fjellstyrer, to bygdeallmenninger samt noen enkeltpersoner i Sør-Norge.

SNO lokalisering

Plassering av SNOs 45 lokalkontorer, hvorav de fleste er enmannskontorer om ikke annet er oppgitt.

Nesten alle faste tilsatte og noen engasjerte i SNO, samlet under 10-årsjubileet for opprettelsen av SNO i slutten av oktober. Foto: Tore Høyland.

Nasjonalparkseksjonen (21 lokale stillinger)

Seksjonens hovedansvarsområde er nasjonalparker og andre større verneområder i innlandet og fjellet, samt andre prioriterte arbeidsfelt hvor hovedaktiviteten er knyttet til arealer og arter i utmark i innlandet eller fjellet, slik som villreinoppsyn og motorferdseloppsyn. Seksjonen har ansvar for store tjenestekjøp fra bl.a. Statskog Fjelltjenesten (Nordland og Troms), Fjellstyrene og Bygdeallmenningene.

Kystseksjonen (18 lokale stillinger)

Kystseksjonens hovedoppgave er å drive helhetlig naturoppsyn i kystsonen. Dette omfatter blant annet oppsyn og tiltak i verneområdene i lavlandet, lakseoppsyn, oppsyn med trua arter og naturtyper, sjøfugljaktoppsyn, viltoppsyn og oppsyn med kulturlandskap og marine kulturminner. Til seksjonen ligger også det overordna ansvaret for Skjærgårdstjenesten, og bistand i forbindelse med oljevernberedskap (gjelder både Fylkesmannen og Kystverket etter anmodning).

Rovviltseksjonen (19 faste lokale stillinger)

Rovviltseksjonens hovedoppgave er å forebygge og forhindre miljøkriminalitet rettet mot store rovdyr, bistå dyreeiere med dokumentasjon av rovviltskader på husdyr og tamrein, overvåke bestandene og gjennomføre tiltak etter vedtak gitt av sentral viltmyndighet. Arbeidet med overvåking og tiltak i forhold til fjellrev er også lagt til denne seksjonen. Et landsdekkende nettverk på 205 lokalkjente rovviltkontakter er engasjert av SNO i dette arbeidet.

Fagteam og fagansvar

Siste ledd i oppfølgingen etter OU-prosessen SNO startet i 2004, ble fulgt opp og implementert gjennom viktige strukturelle nettverk og tiltak i forhold til SNO lokalt. Høsten 2006 ble det opprettet seks fagteam som skal ha et spesielt fokus på de ulike temaene skjøtsel og tilrettelegging i verneområder, informasjon, kulturminner, villrein, rovviltoppsyn og fellingsoppgaver. Det er også foretatt en gjennomgang hvor det er fordelt fagansvar knyttet til viktige fagtema i hvert fylke/region, hvor en utpekt fagansvarlig i lokalt SNO gis et særlig ansvar for overordnet planlegging av aktiviteten på fagområdet, for samordning, kvalitetssikring og kompetanseutvikling/-overføring. Den som har fagansvar for et tema vil dessuten være primærkontakt mot Fylkesmannen, politiet og andre samarbeidsparter på dette fagområde. Eksempelvis er det fordelt fagansvar knyttet til rovvilt, motorferdsel, lakseoppsyn, mindre verneområder og nasjonalparker.

Fjelltjenesten i Finnmark til SNO

I forbindelse iverksetting av Finnmarksloven som blant annet innebar opprettelse av Finnmarks-eiendommen bortfalt funksjonen til Statskog fjelltjenesten i Finnmark. I Finnmarksloven § 49, 6. ledd heter det følgende:

Den som ved ikrafttreddelsen av kapittel 2 er ansatt i Statskog SF med arbeidssted i Finnmark og som er knyttet til Statskog SFs fjelltjeneste, anses fra ikrafttreddelsestidspunktet som ansatt i Statens naturoppsyn. Det ble derved gjennomført en overføring av Statskogs Fjelltjeneste i Finnmark til SNO. I alt dreide det seg om 14 stillinger, som arbeidet for SNO gjennom tjenestekjøp fram til 1. juni da de ble fast tilsatte i SNO.

Gjennom et eget prosjekt ble det våren 2006 gjennomført et grundig forarbeid og planlegging av selve overdragelsen, som derfor skjedde uten store problemer. At samtlige av de Fjelltjenesteansatte ønsket overgang til SNO bidro også til en vellykket prosess.

De 14 tidligere Fjelltjenesteansatte i Finnmark etter at de hadde gjennomgått introduksjonskurs og fått utdelt tjenesteantrekk. Her har de fått overrakt tjenestebevisene i SNO under en enkel seremoni på torget i Alta 1. juni. Foto: Jostein Sandvik.

Feltaktivitet

Feltaktiviteten til de fast tilsatte naturoppsynene i SNO var i 2006 på totalt 3090 dagsverk. Atten av stillingene ble besatt i løpet av året og hadde ikke helårsvirkning. Generelt var det størst feltinnsats i kyst- og nasjonalparkseksjonen, mens rovviltkoordinatorene i større grad hadde administrative oppgaver knyttet til skadedokumentasjonsarbeidet. I tillegg til egen feltinnsats ble det kjøpt oppsynstjenester lokalt for over 3300 dagsverk.

Oppsynsarbeidet krever en stor grad av transport, med forflytninger både mellom og i verneområdene. De fleste lokalt tilsatte i SNO er derfor utstyrt med egen uniformert tjenestebil, og har i tillegg båt eller snøskuter. I Finnmark er flere også utstyrt med ATV'er. SNO forsøker å begrense bruken av motorisert transport mest mulig, spesielt i verneområdene, og i 2006 ble det gått til fots eller på ski ca 11.000 km. Likevel blir det brukt en del snøskuter i nasjonalparkene og de store verneområdene, spesielt i forbindelse med bestandsovervåking av rovvilt.

Arbeidet med å utvikle et elektronisk rapporteringssystem ("Elektronisk feltdagbok") i SNO er igangsatt, for både å forenkle rapporteringsarbeidet

Observasjon med kikkert og teleskop fra egnede utkikkspunkter blir også brukt. Foto: Eyvor Aas

lokalt, men også for å få raskere og en bedre oversikt over aktiviteten ute og et bedre styringssystem. Målet er å få samlet de ulike skjemaene og rapportene som brukes i dag i en samlet database, standardisere rapporteringen og måleparameterne, samt kunne fremstille SNOs faglige og operative feltarbeid på en lett tilgjengelig og informasjonseffektiv måte.

Samarbeid og tjenestekjøp

SNO har bred kontaktflate mot **politi og påtalemyndighet**. På sentralt nivå samarbeider SNO med Politidirektoratet (POD), Økokrims miljøteam og Riksadvokaten. Kontaktpunktene er mange. POD er fast representert i Tilsetningsrådet for lokale SNO-stillinger, og i Sentralt oppsynsutvalg for statsallmenninger (SOU). POD har også fast representasjon i Oppsynsutvalget i Nord-Norge (OUNN). Sentralt deltar SNO i politiets "Sentralt tverretatlig samarbeidsforum" for miljøkriminalitet, og lokalt deltar SNO i fylkesvise miljøforum som driftes i politiets regi.

Gjennom en egen samarbeidsavtale med **Kystvakta** har SNO en viktig samarbeidspart som er svært verdifull i et helhetlig oppsyn på kysten. Dette samarbeidet blir utvidet etter hvert som Kystseksjonen i SNO bygges ut og Kystvakta tar i bruk nye og mer funksjonelle fartøyer.

Sommeren 2006 undertegnet **Kystverket Midt-Norge** og SNO en avtale om etablering av et 2 1/2-årig prosjekt for prøve ut et nærmere samarbeid om statlige naturoppsynsoppgaver i kystområdene i Midt-Norge. De to etatene har et felles ønske om å utvikle et mer varig samarbeid om praktiske feltoppgaver som SNO har ansvar for, innen miljøvernpolitikkenes rammer og til beste for naturen og miljøet i kystområdene. Hensikten er å åpne for en best mulig samordnet og effektiv utnyttelse av de to etatenes fartøyer, samt utstørs- og personellmessige ressurser. Avtalen omfatter ikke kontroll med overholdelsen av miljølovverket.

*Samarbeidsavtalen med Kystverket Midt-Norge ble undertegnet på Kjeungskjær fyr i Ørland kommune, Sør-Trøndelag.
Foto: Otto Okstad.*

SNO og **Statskog** har over flere år hatt en samarbeidsavtale om statlige naturoppsynsoppgaver i Nord-Norge. I 2006 hadde SNO et samlet tjenestekjøp fra Fjelltjenesten i Nord-Norge på 8,4 mill. kroner. Beløpet er noe lavere enn 2005 som følge av at SNO overtok Fjelltjenesten i Finnmark fra Statskog fra 1.juni 2006.

Samarbeidet med **fjellstyrene** skjer i henhold til en egen samarbeidsavtale og i Sentralt oppsynsutvalg for statsallmenninger (SOU), gjennom tilsvarende regionale oppsynsutvalg (ROU) og direkte mellom lokalt SNO og det enkelte fjellstyre. Tjenestekjøpene fra det enkelte fjellstyret er regulert i egne tjenestekjøpsavtaler. I 2006 hadde SNO avtale med 29 fjellstyrene.

I 2005 ble det inngått en samarbeidsavtale med **Norsk Bygdeallmenningsforbund**. Avtalen gjelder tjenestekjøp fra bygdeallmenningene i allmenninger som er eller blir vernet, og ble iverksatt med helårlig virkning fra 2006.

Gjennom beredskapsarbeid og forberedelser til et eventuelt utbrudd av fugleinfluensa her i landet, ble det etablert et nært samarbeid med **Mattilsynet** både sentralt og lokalt. SNO har oppnevnt egne regionansvarlige som har jevnlig møter med stedlig Mattilsyn. SNO/DN har i tillegg opprettet en egen aksjonsgruppe som skal bistå Mattilsynet og Veterinærinstituttet ved eventuelle utbrudd. Gruppen skal i første rekke være en ressurs både faglig ornitologisk og praktisk i felt, i forhold til forekomst og trekk av ville fugler og eventuell avliving og innsamling av syke fugler.

Samarbeidet mellom fylkesmannen / forvaltningsmyndigheten og SNO

SNO har vektlagt viktigheten av god dialog og samhandling med fylkesmennene. Viktige møtepunkter i denne samhandlingen har bl a vært de ordinære styringsprosessene, bilaterale prosesser med fylkesmannen ifm etablering av lokale SNO-stillinger, seminarer og kontaktmøter på sentralt nivå, og ikke minst samarbeidsprosesser mellom fylkesmannen og SNOs lokalkontor ifm feltoppgaver som SNO utfører. Fylkesmannen (eller andre forvaltningsmyndighetsorgan) kan ha behov for å få utført feltoppgaver ut over SNOs egne, faste kjerneoppgaver, så som registreringsarbeid, særlige tiltak i verneområder (informasjons-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak) og lignende. SNOs deltidspersonell eller lokalt samarbeidende tjenesteytere (f eks fjellstyrer / Statskog fjelltjenesten) kan avtales å være feltaktøren ift gjennomføring av bestillingsoppgaver.

SNO har i samarbeid med fylkesmennene videreutviklet bestillingsdialogen mellom SNO og FM, og har i 2006 erfart flere positive utviklingstrekk og forbedringer:

- Innmelding av behov/søknad om midler til tiltak i økende grad til konkrete og godt dokumenterte behov
- Kraftig volumøkning i innmeldt behov
- Særlig økning i forhold til større tilretteleggingstiltak, skjøtselsprosjekter, informasjon
- Store variasjoner mellom fylkene i innmeldte behov/søknadsvolum, og kostnadsnivå for det enkelte tiltak
- Gode tilbakemeldinger på dialogen og kontakten mellom lokalt SNO og FM

Bestillingsdialogen forutsettes gjennom dette å fremstå mer presis og formalisert, og gir større grad av forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats, anvendelse av tiltaksmidler i verneområdene, og legger grunnlag for forbedret resultatoppnåelse og rapportering av status og feltinnsats.

Skjærgårdstjenesten

SNO har det nasjonale overordnede ansvaret for Skjærgårdstjenesten. Oppfølgingen skjer gjennom ordinær styringsdialog og tildelinger, diverse samordningsmøter og ved direkte kontakt med driftsenhetene. I oppfølgingen inngår også kompetansetiltak og årlige informasjonsmøter med mer. I 2006 har SNO i samråd med sekretariatet i Oslofjordens Friluftsråd gjennomført vårmøte for personellet i Oslofjorden med en påfølgende vellykket studietur til Skjærgårdstjenesteområdene på Sørlandet i mai. Tema som ble berørt var driftsproblematikk og driftsopplegg, båtmateriell, tilretteleggingstiltak, skjøtsel og oppsyn.

Skjærgårdstjenesten er etablert med det formål å få etablert en operativ tjeneste som skal drive renovasjon og skjøtsel i de mest brukte friluftsområdene langs kysten fra Halden til Bergen. Ordningen finansieres i tillegg til de statlige midlene av kommunene, fylkeskommunene og en del av friluftsrådene. Primæroppgavene er renovasjon, vedlikehold og skjøtsel av offentlige friluftsområder langs kysten, og å drive informasjons- og holdningsskapende arbeid rettet mot brukere av skjærgården og noe praktiske oppsynsoppgaver.

Den økonomiske rammen på SNOs budsjett for Skjærgårdstjenesten i 2006 var på totalt 13,195 millioner (kap. 1426 post 32). Det ble fordelt med 6,055 mill til Oslofjorden, 3,185 mill til Skjærgårdsparken på Sørlandet og 1,86 mill til Vestkystsparken. I tillegg ble det brukt 3,145 mill til nyinvesteringer i båtmateriell (inklusive 1,345 mill i overførte investeringsmidler fra 2005).

*Gjennom investeringsmidlene til Skjærgårdstjenesten har SNO sammen med Hordaland fylkeskommune bidratt med vesentlige bidrag til Bergen og Omlands nye "Frifant" som ble overtatt våren 2006.
Foto: Otto Okstad*

Båtmateriell

SNOs oppsynsbåter, som til sammen utgjør 45 enheter er stasjonert langs hele kysten. Av disse er det 8 enheter som vi kan betegne som "store" båter. Resten av flåten består av gummibåter, aluminiumsbåter og RIB-båter. Det ble innkjøpt fire nye RIB-båter høsten 2006, som blir tatt i bruk i 2007 og stasjonert henholdsvis i Tromsø, Alta, Lakselv og Tana. Oppsynsbåten "Hauken" er flyttet fra Sør-Trøndelag til Stavern, og har gjennomgått en betydelig opprusting før den settes inn i drift som felles oppsyns- og aksjonsbåt i Oslofjorden.

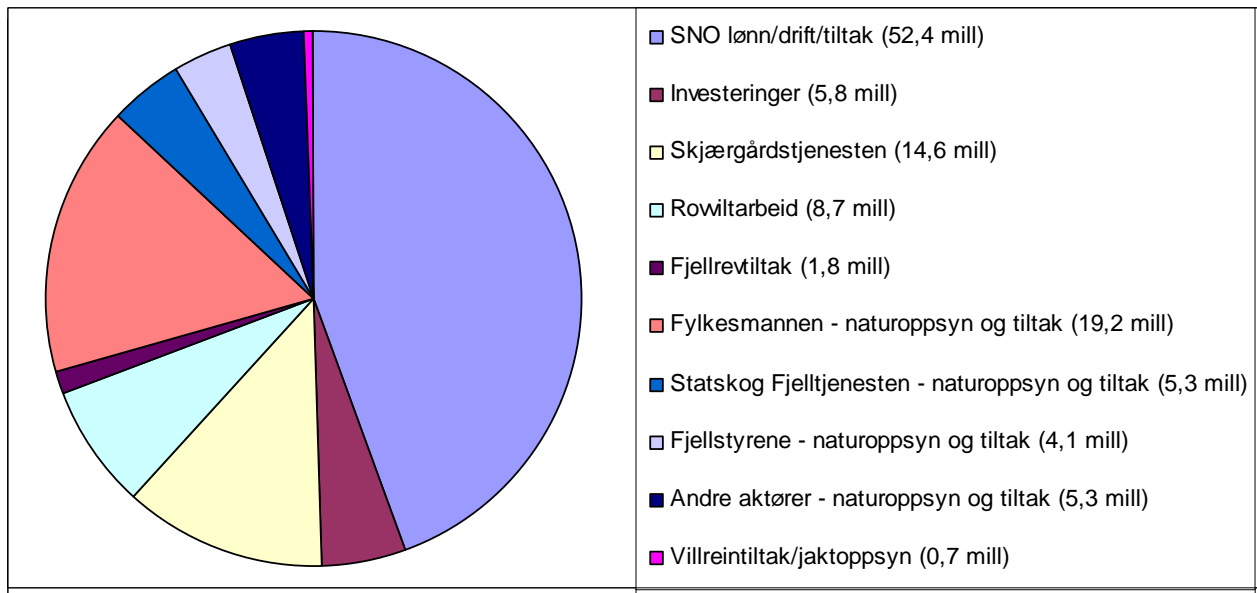

Gjennom tre nye RIB-båter som Havelle (innkjøpt til Møre og Romsdal 2005) vil kystoppsynet i Finnmark få mer HMS-riktig utstyr og bli i stand til å effektivisere kystoppsynet i fylket.

Foto: Kathrin Hoffmann Aslaksby.

Økonomi

SNO disponerte i 2006 i alt kr 111,9 mill over kap. 1426. I tillegg ble SNO tildelt kr. 6,0 mill over andre budsjettkapittel til gjennomføring av overvåking på jerv, gaupe og bjørn, overvåking og tiltak knyttet til fjellrev, båtinnkjøp, samt villreinarbeid.

Fordelingen av regnskapstallene er ikke direkte sammenlignbare med framstillingen av tallmaterialet i årsmeldinga for 2005. I investeringskostnader ligger innkjøp av snøskutere, ATV'er, båter mm og overføring av utstyr i forbindelse med overtagelsen av Fjellttjenesten i Finnmark. Alle kostnadene knyttet til rovvilt er nå samlet, og gjelder skadedokumentasjon, fellingstiltak og bestandsovervåking for engasjert personell og tjenestekjøp. Nedgangen i tjenestekjøpet hos Fjellttjenesten har sammenheng med overtagelsen i Finnmark, og deler av tjenestekjøpet hos fjellstyrene er nå flyttet og lagt inn i rovviltkostnadene.

HMS-arbeid

SNO igangsatte siste halvdel av 2006 en totalgjennomgang av SNOs gjeldende HMS-rutiner. Som en del av DN har SNO til nå fulgt DN's HMS-håndbok, supplert med enkelte særlige HMS-rutiner tilpasset SNOs feltarbeid og utstyrsportefølje. SNO konstaterer at dagens HMS-rutiner er for lite funksjonell da hverdagen for lokalt SNO kan være svært ulik hverdagen til de kontoransatte på DN.

Det er på denne bakgrunn utarbeidet utkast til egen HMS-håndbok tilpasset SNO. Utkastet inneholder følgende målsetting: *"Arbeidstakere i SNO skal kunne nå pensjonsalder med sin fysiske og psykiske helse i behold. Dette innebærer å kunne utøve sitt arbeid på kontor og i felt samtidig som man er sikret mot unødvendige sporadiske og varige påvirkninger av fysisk og psykisk art som kan føre til skader eller sykdommer. SNOs personell i felt skal, i tillegg til å ivareta egen helse og sikkerhet, også være foreberedt på å kunne bistå andre som er i fare. Gjennom sin rolle som naturoppsyn skal SNO være et eksempel og inspirasjonskilde for at andre, både virksomheter og privatpersoner, utviser større miljøhensyn ved sin aktivitet i naturen."* Utkastet inneholder forslag til opplegg for interne kontrollrutiner, spesialtilpasset innhold i obligatoriske vernerunder, forslag til etablering av stoffkartotek, system for innmelding av skader og standardisert sikkerhetsopplæring. Videre er det utarbeidet forslag til seks sikkerhetsinstruksjoner som beskriver sikker gjennomføring av de arbeidsoperasjoner som vurderes som særlig risikofylte. HMS-håndboken skal godkjennes og er planlagt implementert i SNO første kvartal 2007.

SNO gjennomførte i 2006 en kystsamling som bl.a. inneholdte båtsikkerhet, navigasjon, redning og vedlikehold motor-/båtteknisk utstyr. Vintersikkerhetskurs ble forberedt i løpet av vinteren 2006/07, og skal gjennomføres i Finnmark i løpet av uke 9 i 2007.

SNO har hatt spesiell fokus på HMS-arbeidet de siste årene. Likevel har det vært flere "nesten-ulykker", spesielt knyttet til snøskuterbruk, som da snøbrua røk under kryssing av Okselva i Kvalsund kommune, Finnmark, i midten av desember. Mindre uhell som dette kan raskt bli verre om man blir våt, befinner seg langt til fjells, uten mobildekning. Foto: Rune Somby

Kjerneoppgaver

Kontroll og forebygging av miljøkriminalitet

Kontrollvirksomheten i SNO skjer i stor grad i forbindelse med andre typer oppdrag, og gjennom en uniformert tilstedeværelse i verneområdene og utmarka for øvrig vil vi indirekte forebygge miljøkriminalitet. De planlagte kontrollaksjonene skjer gjerne i samarbeid med andre aktører, som oftest politiet.

Det viktigste unntaket fra dette er kontroll med at laks- og innlandsfiskloven blir overholdt. Det skjer i stor grad med eget heltidspersonell og båtmateriell, men av og til i samarbeid med politiet, Kystvakta og Skjærgårdstjenesten. Ulovlig laksefiske var også i 2006 den mest omfattende type lovbrudd SNO var involvert i, med i alt 322 anmeldelser og 279 advarsler. Dette betyr en nedgang på 23,5 % i forhold til 2005, noe som skyldes at det er registrert forbedringer i noen distrikter hvor det tidligere var et betydelig ulovlig fiske. De fleste av anmeldelsene gjelder brudd på nedsenkningspåbudet ved garnfiske, dvs fiske med flytegarn. Ulovlig drivgarnfiske er det registrert lite av i 2006. Når det gjelder advarslene så ble de i stor grad gitt i forbindelse med mangelfull merking av laksenøter (se nærmere omtale nedenfor).

Tabell 1. Brudd på miljølovene avdekket av SNO i 2005 og 2006. Gjelder lovbrudd avdekket både av egne ansatte og gjennom tjenestekjøp.

Lovverk	Advarsler		Anmeldelser		Totalt	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Laks- innlandsfiskloven	331	279	462	322	786	601
Motorferdsel (snøskuter)	40	32	100	145	140	177
Motorferdsel (barmark)	40	28	40	55	78	83
Naturvernlov	159	239	60	82	217	321
Viltlov	47	65	31	41	74	106
Forurensingslov	2	3	4	3	6	6
Friluftslav	40	55	0	0	40	55
Kulturminnelov	0	0	0	1	0	1
Andre lover	23	40	18	63	41	103
TOTALT antall saker	660*	741	706*	712	1366*	1453

*) 31 advarsler og 10 anmeldelser var brudd på to lover og medfører at totalen er mindre enn summen i kolonnene.

Når det gjelder motorferdselkontroll så blir den nesten utelukkende gjennomført i samarbeid med politiet, og i noen grad tollvesenet. Det ble i 2006 registrert en økning i antall anmeldelser både på ulovlig snøskuterkjøring og barmarkskjøring. Den største økningen i antall regelovertrædelser er registrert i verneområdene, med brudd på verneforskriftene, noe som gjelder både anmeldelser og advarsler. Totalt var økningen på 48 %. På de øvrige lovområdene ble det ikke registrert vesentlige endringer, bortsett fra "andre lover" som hovedsakelig gjelder brudd på veitrafikkloven i forbindelse med motorferdselkontroller, og brudd på våpenloven. Det kan også nevnes at SNO avdekket brudd på Kulturminneloven, gjennom skader på en gravhaug på Namdalskysten, som ble anmeldt i samarbeid med Fylkeskommunen i Nord-Trøndelag.

Villreinoppsyn

Villrein er en nasjonal ansvarsart. Oppsyn i villreinområdene er en av de oppsynsoppgavene av nasjonal karakter som SNO skal ha et særlig ansvar for. SNO samarbeider med villreinutvalg/-lag og lokalt politi om kompetanseoppbygging og gjennomføring av villreinoppsynet. I 2006 gjennomførte SNO-ansatte ulike grad av villreinarbeid i de ulike villreinområdene (se tabell 2).

Arbeidsoppgave	Antall villreinområder
Oppsyn i felt	12
Organisering av oppsynet	7
Informasjon/veiledning	13
Registrering/dokumentasjon	8

Tabell 2. Antall villreinområder SNO-ansatte gjennomførte ulike arbeidsoppgaver i tilknytning til villreinarbeid. Til sammen utførte SNO-ansatte ca 464 dagsverk på disse arbeidsoppgavene.

SNO fordelte kr. 350.000 i oppsynsmidler til samtlige 24 villreinområder i Norge. I forbindelse med fordelingen av midlene utarbeidet SNO anbefalinger for hvordan oppsynsarbeidet burde legges opp og prioriteres. Dette bla med bakgrunn i målsettinga om mest mulig lik oppsynsopptreden og reaksjonsmønster. Rapportering fra villreinområdene om bruken av oppsynsmidlene skal skje senest innen 01.04.2007. Videre ble det fordelt kr. 350.000 til registrering av reinens områdebruk. Her ble områder benevnt som "Nasjonale villreinområder" i VISA-rapporten prioritert. I flere villreinområder kom dette registreringsarbeidet godt i gang.

*Villrein fra Setesdalsheiene.
Foto: Jon Erling Skåtan*

Nasjonalparker og andre verneområder

SNO har ansvar for å gjennomføre naturoppsyn i nasjonalparker og andre verneområder i henhold til gjeldende lovverk. SNO hadde i 2006 oppsynsansvaret i 2009 verneområder (hvorav alle nasjonalparkene) av i alt 2137 verneområder i Norge (94 %). Dette omfatter i tillegg til kontrollvirksomhet, informasjonsaktivitet, fysisk tilrettelegging, registreringsarbeid og skjøtsel. Vedlikehold av informasjonsmateriell er en av tilsynsoppgavene som skjer fortløpende, og både slitasje fra vær og vind og hærverk medfører et stort behov for utskifting av informasjonsskilt. Oppgavene i verneområdene utføres i nært samarbeid med forvaltningsmyndigheten i det enkelte område. Andre viktige samarbeidsaktører i arbeidet i verneområdene er lokale fjellstyrer, Statskog Fjelltjenesten i Nordland og Troms, bygdeallmenninger, nasjonalparksentrene og i kontrollsammenheng også politiet. Totalt er det registrert 5840 besøk i 1244 verneområder, 62 % av de områdene SNO har oppsynsansvaret for.

Skogbrann i Øvre Anarjohka nasjonalpark

Den 22. august ble det meldt om skogbrann langs Anarjohka rett øst for Dænubåkvarri i indre Finnmark. SNO dro inn med helikopter for å sjekke omfanget av brannen og vurdere eventuelle slukningsbehov. Det ble konstatert at det var en ulmebrann, som i det alt vesentlige kun ulmet i skogbunnen. Ett ca. 200 ganger 1000 m stort område på vestbredden av Anarjåkka var berørt, avgrenset av ei myr og en bekk på hver side. Spredningsfare ble ikke vurdert å være stor, uten vesentlige endringer i værtypen, men etter påtrykk, spesielt fra reindriften ble det allikevel vedtatt at brannen skulle slukkes.

Fra helikopterbefaringen av skogbrannen i Øvre Anarjåkka nasjonalpark i august. I hovedsak var det en ulmebrann, men det ble registrert åpen ild ti steder på brannfeltet. Foto: Erland Søgård.

Registrering av ferdsel og antall besøkende

I samarbeid med forvaltningsmyndighetene starta SNO ferdselsregistrering i fem verneområder i Sør-Norge i 2006. I hovedsak var det i høgfjellsområder og på mye brukte stier at det ble utplassert tellere. Arbeidet kom først i gang utpå sommeren og tellingene fanget dermed bare opp trafikken på slutten av sesongen.

Det er ønske om mer komplett oversikt over bruken av verneområdene som ligger bak. Ferdsestillerne er plassert slik at de ikke er synlige, slik at turgåerne passerer punktet enkeltvis. Telleren registrerer passeringer i begge retninger og data blir lagret med tidspunkt og retning i tellerne.

De områdene tellingene har vært gjennomført i 2006 er Dovrefjell, Jotunheimen, Hardangervidda, Jostedalbreen og på Runde. Den største overraskelsen var i Jotunheimen der det på 2,5 måneder (på slutten av sommeren) ble registrert i alt 47 000 passeringer på stien fra Gjendesheim mot Besseggen. Beregnet for hele sommersesongen tilsvarte det omkring 70 000 passeringer, noe som er langt over det man tidligere har beregnet. Det er viktige opplysninger sett i sammenheng med slitasje, og det omfattende tilretteleggingsprosjektet i området.

Til sammenligning var ferdselen ved naturreservatene på Gressholmen og Hovedøya i Indre Oslofjord, i de tre sommermånedene juni - august på 131.000, ut fra passasjertallene med ferjene. I tillegg kom de som reiste med egen båt. Dyrelivet kan være ekstra sårbart på bestemte steder til spesielle tidspunkt. Mer nøyaktig informasjon om ferdselen i noen deler av verneområdene gjør det lettere for forvaltningsmyndigheten å sette i verk riktige tiltak. SNO vil i 2007 fortsette med ferdselsregistreringer i enda flere verneområder.

Skjøtsel

Skjøtsel gjennomføres for å ivareta et områdes naturkvaliteter i samsvar med verneformålet i det enkelte område. Skjøtselsbehovet vil variere for ulike naturtyper. I mange av de kulturpåvirkede verneområdene er gjengroing i dag et problem. Viktige skjøtselstiltak i disse områdene kan således være slått, beite, brenning, styving og tynning/rydding. Andre skjøtselstiltak kan være fjerning av fremmede treslag, uttak av trær/vegetasjon som er til hinder for opprettholdelse av verneformålet og restaurering av gjengrodd våtmark. I alt ble det gjennomført 104 store og små skjøtselstiltak i 80 verneområder her i landet i 2006.

Etter høststormene i høst har SNO lokalt i Vestfold og Telemark gjennomført omfattende rydding av vindfall og ødelagte trær i flere av verneområdene langs kysten. Et annet eksempel på et større skjøtselstiltak i 2006 er uttak av ca 200 m³ sitkagran i Storsøy naturreservat på Stord. Dette ble gjennomført av Stord kommune (lokal forvaltningsmyndighet) med finansiering og personell- og materiellmessig bistand fra SNO.

Spisepause for Ragni Nordås, SNO, og resten av hogstlaget på Storsøya. Foto: Terje Haugland.

Den 22.-24. august 2006 arrangerte SNO i samarbeid med Länsstyrelsen i Jämtland, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Røros kommune et seminar om skjøtsel av kulturlandskap i Røros og nabokommunen Härjedalen på svensk side. Målgruppa var representanter for offentlig naturforvaltning og naturoppsyn,

samt andre med interesse for praktisk skjøtsel av kulturlandskap. Nærmere 40 personer deltok på seminaret.

Slåttelandskap i Sølendet naturreservat, Røros. I tillegg til Sølendet utførte SNO også slått i Garbergmyra naturreservat i Rindal kommune. Foto: Carl Erik Kilander

Tilrettelegging

Informasjonsarbeidet er blant det mest sentrale i SNO sine oppgaver, og en viktig del av tilretteleggingen for bruk av verneområdene. Det gjelder både verneområdeinformasjon gjennom infotavler og skilt, men også som et viktig ledd i å forebygge miljøkriminalitet og brudd på vernebestemmelsene gjennom kontakten med publikum og brukerne av verneområdene og naturen for øvrig. Informasjonsarbeidet i verneområdene skjer i samarbeid med forvaltningsmyndigheten, der SNO utfører det praktiske arbeidet og følger opp med oppsetting av informasjonsskilt og tavler. Vedlikehold av informasjonsmaterialet er en kontinuerlig tilsynsoppgave som må skje fortløpende, der både slitasje fra vær og vind samt hærverk fører til et stort behov for utskiftning og fornying. I 2006 ble det satt opp over 960 grensemerker og små og store informasjonsskilt i og ved verneområdene.

Tabell 1. Oppsetting av nye og utskiftning av gamle informasjonsskilt i verneområdene.

	Grensemerker	Infoskilt	Infotavler
Antall grensemerker og infoskilt	143	665	156
Antall verneområder	33	206	77

Skilting av verneområder er en kontinuerlig oppgave der vær og vind, men også hærverk gjør det nødvendig med et jevnt tilsyn og utskiftninger. Foto: Torkjell Morset.

Norges første fugletårn for rullestolbrukere

Like ved Bøyaøyri våtmarksreservat i Fjærland i Sogn og Fjordane, ligger det en rasteplass. Mangel på trær eller annet skjul har ført til at fuglene lett blir skremt bort når området besøkes. Utfordringen var derfor å bygge et sted å kikke på fuglene uten at de ble skremt. Størrelsen på reservatet gjør det unødvendig å bygge et høyt tårn, som mange fugletårn eller er. Det ble derfor en arkitektonisk utfordring å skape et skjul, samtidig som det var ønskelig å lage en atkomst med rullestol. Resultatet ble en særegen bygning, med god skjerming mot naturreservatet og et fint sted å observere fuglene fra, både med og uten rullestol.

Daværende miljøvernminister Hareide tok det første spadestikket, mens det var ordfører Karen Marie Hjelmeseter i Sogndal, som åpnet fugletårnet den 24. mai. Her intervjuet av NRK under åpningen. Foto: Anne Rudsengen

Kvitskriuprestin

Det unike naturminnet Kvitskriuprestin i Sel i Gudbrandsdalen har vært truet av erosjon fra en bekk, pga av økt ferdsel i området. For å sikre at jordpyramidene ikke blir ødelagt, ble det gjennomført tilretteleggingstiltak ved steinsetting av stien opp til reservatet, og kanalisering av bekken. Tiltaket vil bli ferdigstilt i 2007, med nytt informasjonsmateriell og ny sti bygd etter samme modell som opp til Besseggen i Jotunheimen.

Kvitskriuprestin er en unikt kvartærgeologisk forekomst i norsk sammenheng som er oppstått gjennom erosjon fra regnvann. Foto: Jostein Sandvik.

Rydding av søppel

I enkelte verneområder blir det akkumulert til dels store mengder søppel. Det er ulike årsaker til dette, fra kystområder der flytende søppel kommer drivende på sjøen, andre våtmarksområder som får tilførsel fra elver eller sjøer, til nasjonalparker med etterlatenskaper fra lovlig ferdsel og aktiviteter.

For å opprettholde verneverdiene i områdene er det nødvendig å fjerne søppelet. Dette blir ofte gjennomført som organiserte aksjoner, gjerne i samarbeid med skoleklasser eller frivillige organisasjoner. I 2006 organiserte SNO 54 ulike ryddeaksjoner i 42 ulike verneområder, og i flere av disse aksjonene ble det fjernet flere tonn søppel.

Lågendeltaet naturreservat i Lillehammer ble ryddet sist sommer. I alt ble det fjernet 15 m³ søppel, deriblant 15 bilbatterier som delvis lå ute i Mjøsa! Foto: Finn Bjormyr.

Kystoppsyn

Generelt om oppgaver og innsats på kysten

SNO har ansvar for statlig naturoppsyn på kysten knyttet til en rekke tematiske områder. Hovedoppgavene er knyttet til lakseoppsyn og til oppsyn i verneområder, der størstedelen av de mindre verneområdene ligger langs kysten. I tillegg til kontrollvirksomhet omfatter dette arbeidet skilting- og informasjonstiltak, fysisk tilrettelegging, registreringsarbeid og en god del ressurskrevende skjøtselstiltak. I oppgaven ligger også oppsyn med viltloven (sjøfugljakt, oppsyn med trua arter mv), friluftsløven (strandsonen, sjikanøse stengsler mv), kulturminneloven (også marine kulturminner) og forurensningsloven (søppel, ryddeaksjoner mv).

SNO har i 2006 etablert ny kyststilling i Tromsø med ansvar for kysten av Troms. Overtakelsen av Fjelltjenesten i Finnmark medførte også 4 nye kyststillinger, og i tillegg 6 stillinger med kysttilknytning og kystaktivitet knyttet til de to andre seksjonene. Totalt har SNO hatt hele 33 medarbeidere som har hatt innsats knyttet til kystoppsynet. SNO har derfor i dag en lokal kyststilling i de fleste av fylkene, og arbeidet utføres av SNO lokalt og engasjerte deltidsmedarbeidere eller gjennom lokale tjenestekjøp fra kvalifiserte aktører. Dessuten baseres en god del av aktiviteten på samarbeid med andre aktører; blant annet Kystvakta, politiet, Fjelltjenesten i Nordland og Kystverket m.fl.

Rovviltoppsyn

Forebygging og avdekking av ulovlig felling av rovvilt var i 2006 som i tidligere år en prioritert oppgave i SNO. Det er klare føringer fra miljøverndepartementet på dette arbeidet både i statsbudsjettet og gjennom tildelingsbrev fra Miljøverndepartementet til SNO.

Det er over flere år etablert et godt samarbeid med politiet i de mest aktuelle rovviltområdene, og det er en omforent forståelse av politiet og SNO sine roller og oppgaver. Dette samarbeidet er videreført og videreutviklet i 2006. Innsats fra SNO innenfor dette temaet kombinerer mange oppsynsfunksjoner, med blant annet registrering av biologiske data og oppsyn i verneområder, i tillegg til forebygging og oppsyn med illegal jakt og ulovlig bekjempelse av rovdyr og kongeørn. Det kom i 2006 flere tips og meldinger til SNO om gjennomført eller pågående ulovlig felling av bla.a ulv, hvor SNO og politiet samarbeidet om å undersøke dette. Det er også samlet inn prøver fra mulige giftåter som er oversendt politiet.

*SNO fjernet ulovlige innretninger ved et kongeørnreir i Nissedal i Telemark, som trolig var hengt opp for å skremme ørna vekk fra hekkeplassen.
Foto: Per Espen Fjeld.*

Kontroll av felte rovdyr

Lisens- og kvotejakt på store rovdyr er et lovlig og ønsket virksomhet i rovviltpolitikken. Kontroll med felte dyr er forskriftsfestet og foretas av SNO, som også i 2006 har foretatt kontroll av felte dyr og skuddplass. Forutsigbarhet om rutinemessig kontroll forventes også å virke forebyggende mot ulovlige handlinger og uforsvarlig jaktutøvelse under jakt/felling og fangst.

Alle gauper felt under kvotejakt i 2006 er kontrollert av SNO. Kontrollen av jaktutøvelsen viser at utøvelsen i stor grad er ryddig, men skadeskyting var et økende problem i 2006. Det ble avdekket relativt mange påskytinger som førte til skadeskyting, med påfølgende ettersøk. Det ble gitt advarsler til jegerne i forbindelse med to av disse jaktsituasjonene. Problemet med skadeskyting under kvotejakt på gaupe ble også tatt opp i egne artikler, som informasjon rettet mot jegerne for å bidra til at problemet skal avta i kommende år (publisert i Jakt og Fiske og Miljøkrim). To forhold ble også anmeldt under kvotejakta i 2006, det ene gikk på felling av feil type dyr, det andre på felling i kunstig lys. Begge tilfeller har ført til bøteleggelse av jegerne.

Alle jerver felt under lisensfelling i 2006 er kontrollert. Kontrollen av fellingsutøvelse viser at utøvelsen i stor grad er ryddig, og i 2006 ble ingen forhold anmeldt til politiet, men det ble gitt to advarsler.

SNO kontrollerte alle gauper felt under kvotejakt. Foto: Jan H. Wilberg

Skadedokumentasjon

SNO har ansvaret for skadedokumentasjon på tamrein og husdyr som mistenkes å være drept eller skadet av rovvilt. Erfaringsmessig blir kun en liten andel av sau og rein som tapes på beite gjenfunnet som kadavre. Ved mistanke om rovviltsskade skal kadaverfunnene/skadene rapporteres til SNO, som foretar en nærmere undersøkelse og vurdering av den enkelte skadesak.

I 2006 har SNO registrert totalt 7397 meldinger om mulige rovviltsskader i Rovbase. Disse fordeler seg med 6122 meldinger om sau, 1234 meldinger om rein og 41 meldinger om andre arter. I 5712 av tilfellene (77%) er kadavret/skaden nærmere undersøkt av en rovviltkontakt. De øvrige meldingene er vurdert med grunnlag i opplysninger gitt av eier/finner.

Data i tabellen og kartene nedenfor er hentet fra Rovbase den 16. februar 2007 og omfatter kadavre av sau og tamrein som er gjenfunnet og dokumentert eller antatt drept av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i 2006. I tabellen fremgår også antall saker med annen påvist dødsårsak og antall saker med usikker dødsårsak.

Tabell 3. Antall sau og rein dokumentert eller antatt drept av gaupe, jerv, bjørn, ulv, kongeørn eller usikker art (fredet rovvilt uspesifisert). Antall kadaver med annen eller usikker dødsårsak er også angitt.

Dok/ant skadevolder	Sau	Rein
Gaupe	548	214
Jerv	1058	273
Bjørn	932	3
Ulv	54	23
Kongeørn	138	161
Fredet rovvilt uspesifisert	82	108
Annet	718	16
Usikker	2592	436
Totalt	6122	1234

Gaupe: Geografisk fordeling av dokumenterte og antatt sikre gaupe-skader på husdyr og tamrein i 2006.

Jerv: Geografisk fordeling av dokumenterte og antatt sikre jerveskader på husdyr og tamrein i 2006

Bjørn: Geografisk fordeling av dokumenterte og antatt sikre bjørneskader på husdyr og tamrein i 2006

Ulv: Geografisk fordeling av dokumenterte og antatt sikre ulveskader på husdyr og tamrein i 2006

Kongeørn: Geografisk fordeling av dokumenterte og antatt sikre kongeørnskader på husdyr og tamrein i 2006.

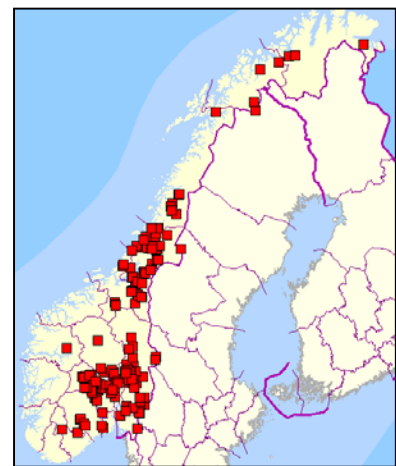
Bestandsovervåking

Statens naturoppsyn gjennomførte i 2006 betydelige registreringsoppdrag for Direktoratet for naturforvaltning i tråd med Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. Metodikken for arbeidet er utarbeidet av Norsk institutt for naturforskning (NINA) og SNO utfører arbeidet i henhold til spesifikke instruksjoner for den enkelte art. Registreringsresultatene er rapportert gjennom Rovbase inn til NINA for endelig gjennomgang og sammenstilling.

Gaupe

Registrering av familiegrupper hos gaupe ble gjennomført i perioden 1. oktober til 28. februar. De fleste familiegruppene ble påvist etter meldinger fra publikum om spor etter to eller flere gaupe som gikk sammen. Det kom også inn noen meldinger gjennom linjetakseringer som gjennomføres av NJFF i noen fylker.

Totalt 191 meldinger om familiegrupper (inkludert gaupeunger som ble felt under kvotejakt) ble etter feltkontroll vurdert som dokumentert eller antatt sikre observasjoner. NINA vurderte, med grunnlag i dette rådatamaterialet, bestanden til å omfatte minimum 65 forskjellige familiegrupper pr januar i 2006.

I alt 191 dokumenterte og antatt sikre meldinger om familiegrupper hos gaupe i 2006.

Bjørn

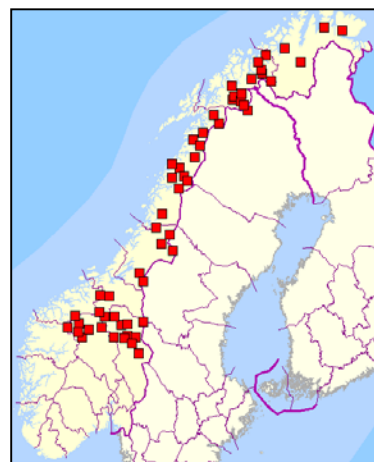
DNA-analyse av biologisk materiale er nå tatt i bruk for å overvåke bestanden av bjørn. SNO har i løpet av 2006, gjennom innsats fra elgjegere, lokale rovviltkontakter og publikum for øvrig, samlet inn til sammen nærmere 700 ekskrementer og hårprøver som antas å være fra bjørn. Prøvene er oversendt til DNA-analyse ved Bioforsk Svanhøvd i Pasvik i Finnmark og resultatet av analysene forventes å foreligge til 1. april 2007.

Innsamlingsområdet i 2006 har vært midt- og Nord-Norge fra Sør-Trøndelag og nordover. I 2007 skal det samles prøver fra Sør-Norge.

Jerv

Yngleregistrering hos jerv ble gjennomført i perioden fra primo mars og ut snøsesongen. Det ble foretatt etterkontroll av ynglehi på barmark utover sommeren. I Sør-Norge ble det samlet jervemøkk for DNA-analyse langs jervens sporløyper.

Totalt gikk registreringsoppdraget i 2006 ut på kontroll av 213 kjente hilokaliteter samt nyleting av ynglehi i prioriterte områder. Ved bruk av GPS ble det logget en registreringsinnsats på minimum 79000 km. Det ble påvist til sammen 57 dokumenterte eller antatt sikre ynglinger hos jerv. Det ble samlet 507 møkkprøver av jerv i Sør-Norge, fra og med Nord-Trøndelag og sørover. DNA-analyse av disse prøvene forventes ikke å være ferdig før 1. april 2007.

I alt 57 dokumenterte og antatt sikre ynglinger hos jerv i 2006.

Ulv

SNO har ansvar for registrering av streifdyr av ulv gjennom skadedokumentasjon, oppfølging av meldinger, sporinger og møkksamling for DNA-analyse. Høgskolen i Hedmark har ansvar for overvåking av stasjonære ulveflokker og par.

Totalt 248 ulike meldinger om ulv er registrert i Rovbase i løpet av året. Av disse er 85 meldinger/observasjoner vurdert som dokumentert eller antatt sikre. Sammen med påviste ulveskader på husdyr og tamrein gir disse observasjonene en oversikt over hvor det er registrert aktivitet av ulv i 2006.

Utenfor forvaltningssona for ulv har SNO i 2006 påvist streifdyr av ulv nord i Hedmark, i Oppland, Nord-Trøndelag, Troms og Finnmark. Gjennom sporingsarbeidet er det samlet 40 møkkprøver av ulv for mulig DNA-analyse.

I alt 85 dokumenterte og antatt sikre meldinger om ulv i 2006.

Fellingsoppdrag

SNO har i 2006 hatt 14 særlige fellingsoppdrag på rovvilt etter vedtak fattet av DN. Alle vedtakene gjaldt uttak av jerv innenfor yngletida. Elleve av oppdragene ble gjennomført med felling. Til sammen 26 jerv ble felt i disse oppdragene, hvorav i alt 17 valper og 4 tisper fra til sammen 8 hi og 3 hannjerver og 2 tisper som ikke ynglet.

I tillegg har SNO i løpet av sommeren/høsten i flere tilfeller bistått lokale fellingslag med veiledning og feltbistand under skadefellingsforsøk på bjørn etter vedtak fattet av fylkesmennene. SNO har også bidratt med foredrag og innlegg om organisering, fellingsstrategier og sporingskunnskap, for lokale fellingslag og jegere, på en rekke kurs og møter.

I løpet av sommeren har SNO i to tilfeller overtatt ansvaret for ettersøk etter bjørn som var blitt skadeskutt. I det ene tilfellet ble bjørnen felt. I det andre tilfellet ble bjørnen, etter lengre sporing, vurdert som ikke alvorlig skadet.

Oversikt over hvor SNO har tatt ut jerv i 2006.

SNO har i løpet av året registrert et stort behov for økt beredskap på felling i beitesesongen, samt bedre muligheter for å gi bistand til lokale fellingslag. Det er også behov for et bedre tilbud om kompetanseheving på fellingsarbeid til de lokale fellingslag.

I mai gjennomførte SNO en vellykket skremming av en bjørn som over tid hadde tilvent seg nærhet til folk i Osdalen i Hedmark.

*Bjørnen i Osdalen ble vant til å finne mat på et gårdstun. For å unngå farlige situasjoner overfor folk som kom til for å se bjørnen, gjennomførte SNO en vellykket skremming.
Foto: Stein Arne Brendryen.*

Fjellrev

Overvåking

Nasjonalt overvåkingsprogram for fjellrev ble startet i 2003 på oppdrag fra DN som en del av *Handlingsplan for fjellrev*. NINA har ansvar for utvikling og drift av den nasjonale fjellrevdatabasen. SNO mottar årlig oppdrag på overvåking av fjellrevbestanden fra DN, med en prioritering og metodikk gitt av NINA. SNO koordinerer felt- og dokumentasjonsarbeidet.

SNO registrerte fem fjellrevynglinger i Norge i 2006. Alle ynglingene var i Finnmark, med tre kull på Varangerhalvøya, og ett på Ifjordfjellet og i Reisa Nord. Det var små kull, med kun 13 registrerte valper totalt. Svært lite smånagere sør for Finnmark forklarer hvorfor det ikke ble påvist ynglinger her.

SNO utførte i alt 328 kontroller på 239 forskjellige fjellrevhi. Det ble registrert 16 nye fjellrevhi som ikke tidligere var registret i hibasen. Totalt 524 sikre fjellrevhi er nå registret i den nasjonale hibasen. Det ble bekreftet aktivitet av fjellrev på 15 ulike hi på vinteren og på ni ulike hi om sommeren. Det ble funnet noe aktivitet av fjellrev i de fleste fjellområder der det har vært yngling av fjellrev de siste fire årene (Lierne, Børgefjell, Saltfjellet, Indre Troms og Finnmark). En forelder fra kullet på Ifjordfjellet ble observert med et blått øremerke, noe som betyr på at den har vandret fra Troms eller Sverige.

Tabell 4. Antall forskjellige individer identifisert på DNA, med haplotypeforekomst for ulike fjellområder. Haplotype H1, H3 og H7 er fjellrev, mens H9 er oppdrettsrev.

Fjellområde	Antall fungerende Prøver	Vellykket mikrosatelitt-analyse	Minimum antall individer	Mito-kondrie haplotype
Varangerhalvøya	6	3	3	H1/H7
Ifjordfjellet	1	0	1	
Reisa Nord	14	10	6	H1/H3/H7
Indre Troms	2	0	1	H1/H7
Saltfjellet	5	4	3	H1/H7
Lierne nasjonalpark	2	1	1	H1/H7
Snøhetta	1	0	1	H9
Ottadalen	1	1	1	H9
Finse	11	10	3	H9
Geiterygghytta	4	4	3	H9

I alt 93 biologiske prøver ble innlevert for analyse, hvorav 47 var fra fjellrev. NINA har identifisert totalt 23 forskjellige individer fra dette materialet; 15 i Nord-Norge og 8 i Sør-Norge. Ut ifra prøvemateriale er det god grunn til å anta at det ikke er opprinnelig vill fjellrev igjen i Sør-Norge. Alle prøvene fra Sør-Norge inneholdt haplotype H9, som ikke finnes naturlig i den opprinnelige fjellrevbestanden i Fennoskandia. For første gang ble det registrert det som etter all sannsynlighet er en fjellrevhybrid i Nord-Norge, i en prøve fra Reisa Nord.

Oppdrettsrev

Oppdrettsrev kan være en trussel mot fjellreven. I løpet av året ble det registrert flere tilfeller av rømte oppdrettsrev i høyfjellet. Politiet etterforsket ett tilfelle av mistenkt utsetting av oppdrettsrev. Det ble bekreftet at rømte oppdrettsrever kan etablere seg og yngle fritt i naturen. Tre ynglinger av oppdrettsrev ble dokumentert gjennom innmelding av tilfeldige observasjoner i 2006.

SNO avlivet tre rømte oppdrettsrever (Revtangen på Jæren, Orkelsjøen i Oppdal og Treungen i Telemark). I tillegg ble en hybridvalp som ble fanget på Geiteryggen avlivet.

Oppdrettsrev ved Treungen i Telemark avlivet av SNO.

Rødrevfelling

2006 var andre året med intensivt uttak av rødrev i leveområdene for fjellrev på Varangerhalvøya i Finnmark. Fellingstiltaket er en integrert del av Prosjekt fjellrev i Finnmark som gjennomføres i regi av Universitetet i Tromsø. Prosjektet og tiltaket er en del av Handlingsplan for fjellrev.

I løpet av 2006 ble det tatt ut 56 rever i SNO-regi. Fellingene ble gjennomført med bruk av snøskuter, i tråd med de vilkår som er gitt i DN's vedtak og *Instruks for det statlige fellingslaget ved uttak av vilt* gitt av MD. Fjelltjenesten i Finnmark ble bemyndiget til å gjennomføre fellingstiltaket på vegne av SNO.

Rødrev skutt av SNO på Varangerhalvøya. Foto: Alfred Ørjebu.

Rødrevkartlegging i Børgefjell

Et kartleggingsprosjekt i Børgefjell ble startet opp i 2006. Her ble det gjennomført rødrevkartlegging på sporsnø og smånagerfangst. Tilsvarende ble gjort av svensk oppsynspersonell i Sverige. Prosjektet skal gå over flere år. Formålet er å få et bilde av forekomst og utvikling av rødrev i Børgefjell. I tillegg fungerer dette området som et referanseområde for rødrevutskytingen som foregår i Sverige.